

**Комунальний заклад „Вільшанський ліцей”
Солоницівської селищної ради**

**Про стан організації інклюзивного навчання
«Теоретичні аспекти інклюзивної освіти та
співвідношення умов її забезпечення з
можливостями закладу»**

Доповідь підготувала
заступник директора з НВР
Н.В.Євсеєнко

В останні роки в Україні значно зріс інтерес до спільного навчання дітей з різними потребами в єдиному освітньому середовищі.

На державному рівні приймаються положення та законодавчі акти, що забезпечують і гарантують отримання якісної освіти учнями з особливостями психофізичного розвитку в масових школах за місцем проживання, створення умов для реалізації їх творчого потенціалу та розвитку індивідуальних здібностей.

Пройшовши складний шлях від принизливого для всіх осіб із порушеннями психофізичного розвитку стану «непотрібних» для суспільства людей, через сегрегацію та інтеграцію, ідея інклюзивного навчання, що полягає в доступності освіти для всіх без винятку дітей з різними потребами, поступово впроваджується в багатьох масових школах, міст і районів нашої країни, визначаючи цей напрям, як найбільш прогресивний в освітній політиці держави.

У Наказі Міністерства освіти і науки України від 01.10.2010 № 912 «Про затвердження Концепції розвитку інклюзивного навчання» зазначено, що «успішне запровадження інклюзивного навчання дітей з особливими потребами, потребує вирішення завдань на державному рівні, а саме: формування нової філософії державної політики щодо дітей з особливими освітніми потребами, удосконалення нормативно-правової бази у відповідності до міжнародних договорів у сфері прав людини, реалізації та поширення моделі інклюзивного навчання дітей у дошкільних та загальноосвітніх навчальних закладах».

Завдяки створенню інклюзивного освітнього простору, діти, чиї особливі потреби виходять за межі загальноприйнятої норми, мають можливість не тільки отримати гідну освіту, а й відчутти себе повноцінними членами шкільного колективу, а згодом стати повноправними громадянами своєї країни, що мають однакові для всіх права і обов'язки незалежно від своїх можливостей.

Питання інтеграції дітей з особливими освітніми потребами у загальноосвітній простір є надзвичайно актуальним, особливо у контексті тих змін, які на сьогодні відбуваються в освіті.

Інклюзивна освіта - це процес, у якому школа намагається відповідати на потреби всіх учнів, вносячи необхідні зміни до навчальної програми та ресурсів, щоби забезпечити рівність можливостей.

Наш освітній заклад приєднався до проблеми залучення дітей з особливими освітніми потребами в загальне освітнє середовище. У 2022/2023 н.р. було відкрито три класи з інклюзивною формою навчання (1-А – 2 учні, 1-Б – 1 учень, 2-Б – 1 учень, 5-Б – 1 учень). Адже через інклюзивну освіту діти з особливими потребами можуть крокувати стежиною, яка веде в доросле життя, як активні члени суспільства. І хоча сім'я є основним середовищем формування людини, вона не повинна бути єдиним агентом впливу, оскільки особлива дитина потребує спілкування з іншими членами суспільства і не повинна замикатися в домашньому оточенні. Така система освітніх послуг дає дітям право навчатися за місцем проживання в умовах загальноосвітнього навчального закладу. Інклюзивна освіта вчить усіх дітей працювати в команді й того, як потрібно спілкуватися й функціонувати разом з іншими дітьми, у яких інші можливості. Вони вчаться цінувати різноманіття, бачити спроможність інших бути корисними, і це дає дітям відчуття єдності.

В нашому закладі діти з особливими потребами мають можливість здобути освіту відповідно до своїх індивідуальних здібностей і вільно спілкуватися та займатися спільними справами зі своїми однолітками. Наш ліцей відкритий для всіх дітей, незалежно від їхніх фізичних, соціальних чи інших особливостей. Тому вони мають безбар'єрне навчальне середовище, адаптовані навчальні програми та плани, розроблені та опрацьовані методи та форми навчання.

Особливістю нашого навчального закладу є залучення батьків до співпраці з фахівцями для надання спеціальних послуг відповідно до різних освітніх потреб дітей. Завданням ліцею – надання рівних можливостей для навчання та розвитку усім дітям. Тому створення інклюзивних класів – найбільш ефективний засіб, що гарантує солідарність, взаємоповагу та розуміння між дітьми з особливими освітніми потребами та їхніми однолітками.

Організація інклюзивного освітнього середовища здійснюється фахівцями, які постійно працюють над підвищенням своєї кваліфікації для роботи з дітьми з особливими освітніми потребами, проходять курсову підготовку, відвідують спеціалізовані тренінги для працівників освітньої сфери, займаються самоосвітою та діляться досвідом з колегами. Під час здійснення навчально-виховного процесу педагоги, які працюють в інклюзивних класах, застосовують особистісно-орієнтовані методи навчання, організують навчальний процес з урахуванням індивідуальних особливостей навчально-пізнавальної діяльності таких дітей; налагоджена співпраця з батьками, які беруть активну участь у вихованні дітей.

Зарахування дітей з особливими освітніми потребами до класів з інклюзивним навчанням відбувається в установленому порядку відповідно до висновку про комплексну психолого-педагогічну оцінку розвитку дитини та на підставі заяви батьків. За первинну оцінку дитини відповідальність несе психолого-педагогічна команда з інклюзивного навчання – група фахівців, що складається з адміністрації закладу, учителів-предметників, асистента вчителя, практичного психолога, які виконують різноманітні функції з організації освітнього процесу, психолого-педагогічного супроводу, надання допоміжних

послуг, що відображається в індивідуальній програмі розвитку дитини. Робота в групі індивідуальної програми розвитку дозволяє всім особам, що працюють з дитиною, визначати сильні сторони, інтереси і потреби дитини, висловлювати думку про зібрану інформацію і висновки в результаті спостережень за поведінкою учня, про тип індивідуальної навчальної програми, визначати загальний підхід до порядку і рівня надання послуг для підтримки учня.

Не підлягає сумніву, що інклюзивне освітнє середовище формується вчителем, до того ж не одним, а цілою командою педагогів і фахівців – колективом, який працює в міждисциплінарній співпраці. Кожен учитель, що працює з дитиною з особливими освітніми потребами в інклюзивному класі, є відповідальним за виконання компонентів індивідуальної програми розвитку. Педагоги використовують різні форми організації роботи (групову, парами), які покликані забезпечити активну участь учня у якомога більшій кількості педагогічних заходів, створюючи таким чином належну атмосферу взаємин у класі. Також вони надають пряму допомогу учневі із засвоєння знань.

Соціально-педагогічний супровід дитини з особливими освітніми потребами здійснюється асистентом вчителя, наявність якого є необхідною умовою інклюзивного навчання. Разом із вчителем він виконує навчальні, виховні, соціально-адаптаційні заходи, запроваджуючи ефективні форми їх проведення, допомагає дитині у виконанні навчальних завдань, залучає учня до різних видів навчальної діяльності. Асистент вчителя присутній на уроках, допомагає в організації навчально-виховного процесу в класі, ретельно спостерігає за дитиною, сприяє формуванню саморегуляції і самоконтролю, спілкується з батьками та надає їм необхідну консультативну допомогу і рекомендації. В цьому навчальному році в умовах повного дистанційного навчання асистенти вчителя ліцею два рази на тиждень відвідують своїх учнів вдома, надаючи їм освітні послуги та консультуючи батьків. Адміністрацією надані ноутбуки для роботи в дистанційному форматі.

Психологічний супровід інклюзивного навчання та первинна оцінка учня здійснюється практичним психологом закладу, який збирає і повідомляє групі інформацію про сильні сторони, потреби, інтереси та специфічні характеристики учня (розвиток пізнавальних процесів, емоційність, темперамент, стиль навчання та ін.), надає рекомендації членам групи щодо особливостей адаптації до навколишнього середовища, які відповідають особливим освітнім потребам учня та розробляє план дій психологічної допомоги учню. Психолог здійснює безперервний моніторинг розвитку дитини, спостерігає за змінами в поведінці, в розвитку та надає психологічну допомогу дитині, її сім'ї і педагогам, що працюють з дитиною. За висновками про комплексну психолого-педагогічну оцінку розвитку дитини з учнями, що навчаються на інклюзивному навчанні, проводяться заняття з корекції пізнавальних процесів та емоційно-вольової сфери. Це вправи на розвиток мислення, пам'яті, уваги – «Намистинка», «Повітряна кулька», релаксаційні вправи – «Надоїдлива муха» (для зняття напруги лицевої мускулатури), тренінгові заняття, вправи-ігри (направлені на розвиток дружності в колективі), «Найкращий комплімент» (метелики – розвиток вміння бачити позитивні якості кожного) та інші. Завдяки тренінговим заняттям з учнями класу з'являються позитивні результати у спілкуванні з однолітками, виробляється впевненість у собі, заняття допомагають кожному

учневі відчути, що однокласники – не сторонні йому люди. Діти, що навчаються на інклюзивному навчанні, лише у повноцінному спілкуванні з ровесниками починають відчувати себе такими, як усі.

Реалізація інклюзивної освіти в нашому ліцеї вже дає певні результати. Перш за все, вона відкрила можливість перетворити життя поза суспільством на повноцінне життя в соціумі для дітей з ООП; відкрити для них сторінки нового якісного життя.

Але поряд з певними досягненнями закладу з даного питання ще залишаються невирішеними ряд проблем:

- відсутність психолога;
- відсутність спеціалістів для проведення корекційних занять (логопеда, дефектолога, реабілітолога);
- через відсутність приміщення немає ресурсної кімнати;
- велика наповнюваність інклюзивних 1-х класів.

Отже, перехід до інклюзивної освіти, як найбільш сучасної форми соціально-педагогічної реабілітації дітей з особливими потребами, – має стати пріоритетом у розвитку національної освіти. І хочеться висловити впевненість у тому, що процеси інтеграції дітей з особливими освітніми потребами в ЗНЗ набудуть значного поширення і стануть успішними за умови зміни ставлення суспільства до цих дітей.